



# DE BRIEF



**Na Pasen en Hemelvaart  
het Pinkstervuur.**



## *Van de redactietafel*

Het zomer nummer van De Brief: met verslagen, gedichten en gebeden, een kennismaking, de vóóraankondiging voor de studiedag, een boekbespreking met vragen, een brief uit Hoorn, én het verhaal van Helena Axler over háár leven en háár levensreis, het is een verhaal in ons jaarthema. Maar u moet het zelf lezen om het te voelen en ervaren.

De redactie wenst u goede weken toe, voor vakantie of thuis.

Agnes Fossen.



- ~~~~~
- Blz. 2: redactioneel
  - Blz. 3: verslag jaarvergadering en ontmoetingsdag
  - Blz. 12: gedicht van Joop .....
  - Blz. 13: boekbespreking door Catrien van Opstal
  - Blz. 16: gedicht van Mary Stevenson
  - Blz. 17: Helena vertelt
  - Blz. 26: gedicht van Manu Verhulst
  - Blz. 28: even voorstellen door Rianne Veenstra
  - Blz. 30: gebed door Leo van der Tuin
  - Blz. 31: vooraankondiging van de Studiedag
  - Blz. 32: gedicht van Joop .....
  - Blz. 34: brief van Roelie Klaver
  - Blz. 35: data en adressen



## Van de bestuurstafel



In de al snel killer wordende wijkzaal van de Lutherse kerk in Utrecht keken wij terug op de Jaarvergadering en Ontmoetingsdag begin maart. Wij waren tevreden. Alles verliep soepel en Ellen Bik en Gerda Lapaer zorgden uitstekend voor ons met koffie en thee. De lunch in het museumcafe was heel geslaagd en de rondleiding door Maartje Alekmin de St Jan was een feest. Het werd helemaal bijzonder toen de twee vrouwen uit Leeuwarden (na enorm veel oponthoud!!) ook nog aanschoven. Het gelovige levensverhaal dat Helena ons, terug in de St Joostkapel, vertelde was indrukwekkend; wat bijzonder dat ze dat met ons zo wilde en kon delen!

We bogen ons over de invulling van de Studiedag op 18 september: hoe verder met "Gelovige vrouwen onderweg?" Het verslag van de landelijke dag van de Oec. Vrouwensynode in Houten op 10 maart, dat Dorica ons uitbracht- zij was er alleen naartoe geweest-, bracht ons op een idee. We hadden al bedacht dat we verder wilden kijken dan onze eigen kring en Dorica had ons ds. Rhoinde Doth genoemd, predikant van de Ev. Broedergemeente in Utrecht en bisschop van de Nederlandse Broedergemeentes. Hoe is zijzelf als gelovige vrouw onderweg, tot aan het ambt van bisschop, maar vooral ook: zijn er bepaalde accenten in het geloof door de impact van slavernij en discriminatie en welke rol spelen gelovige vrouwen daarin?

Ik kan u al vertellen dat ds. Rhoinde Doth zal spreken! Voor de middag van de Studiedag is ook al een voorstel, geïnspireerd op een bijeenkomst destijds van de Oudkatholieke vrouwen. Maar dat is nog niet rond.

Op de Jaarvergadering was al verteld dat Coby Aartsen is gestopt met het werk binnen de redactie. We bedanken haar hartelijk (via kaart en bon) voor haar inzet voor De Brief en ook de mooie stukken die zij erin geschreven heeft.

Helena vraagt aan de presidente of ze tot en met de Ontmoe-

tingsdag voorjaar 2025 aan wil blijven en dat zegt zij van harte toe. Tot slot: we besluiten niet meer in de Hamburgerstraat bij elkaar te komen, maar het warmer-op te zoeken in een huiskamer. Zonnige- en niet te hete!- zomer gewenst.

Catrien van Opstal



Je moet goed kijken, 2e naam van onderaf. In de St. Jan in Gouda.

*"C. van Opstal"*

## Jaarvergadering 2 maart 2024

Ontvangst met koffie, thee en overheerlijke echte goudse stroopwafels: 21 aanwezig

Catrien opent de dag met een Mette, die aansluit bij ons thema: Gelovige vrouwen onderweg.

Aansluitend volgt de herdenking van leden die ons het afgelopen jaar zijn ontvallen: Jonny Moens en Riki den Hollander, voor hen beiden werd een kaars aangestoken.

1. Opening van de Jaarvergadering.
2. Verslag kascommissie; de kas werd gecontroleerd door Lenie Kamp-Derksen en Annemarie van Diepen. Lenie bracht hiervan verslag uit en vraagt de vergadering om décharge aan het bestuur te verlenen. Grote dank aan Helena.
3. Goedkeuring Jaarverslag en Jaarrekening en decharge bestuur over 2023 werd verleend.
  - a. Van de 77 individuele leden hebben 13 de contributie voor 2022 en 2023 nog niet betaald, 9 ook niet voor 2021 en zelfs 6 nog langer niet.
  - b. Vraag: hoe gaan we om met leden die structureel niet bijdragen? Worden aangeschreven om voor een bepaalde datum te reageren en anders uitschrijven. Mascha vraagt om ze persoonlijker te benaderen. Agnes wil 2 mensen benaderen namens het bestuur en de anderen worden door het bestuur benaderd.
4. Benoeming nieuwe kascommissie: Lenie Kamp-Derksen treedt af. Annemarie van Diepen en Mascha de Haan voor volgend jaar en als reservelid Conny Brommet.



1. Bestuurswisselingen en benoemingen.
  - a. Henny Rouwhorst wordt herbenoemd als notulist.
  - b. Rooster van herbenoeming en aftreden.

	functie	intrede	herbenoeming
Ds. Catrien van Opstal	president	2021	2025 (stopt eind 2024)
Helena Axler	penningmeester	2015	2027
Dorica Selele	secretaris	2023	2027
Vacature	webmaster		
Henny Rouwhorst-Arends	notulist	2020	2028



1. Vraag aan de leden: We zoeken vast naar een nieuwe president. We vragen de leden om met ons mee te denken over een geschikte kandidaat.
  - a. De voorkeur gaat uit naar een predikante.
  - b. Daarbij denken we ook aan het voortbestaan van de NLVB. Hoe betrekken we jongere Lutherse vrouwen bij de NLVB
  - c. Een federatie met de OKViB?
2. Actualiteiten rondom de Brief:
  - a. We zijn gestart met een nieuw thema: Reisverhalen van vrouwen in de Bijbel en dat betrekken op een ei-



gen reis.

- b. Schrijvers en interviewers gezocht.
- c. Er zijn nog twee redactieleden, we doen veel digitaal
- d. Mascha biedt aan om met publisher te helpen als Agnes uit mocht vallen.
- e. Een voorstel om De Brief meer digitaal te gaan verspreiden. Ongeveer 20 mensen hebben positief gereageerd.
- f. Ingrid Veldman wil wel wat schrijven.
- g. Agnes vraagt een stukje, met foto, van Rianne Veenstra.
- h. De redactieleden worden bedankt voor hun werk.

3. Rondvraag: Er zijn geen vragen.

4. Sluiting: Catrien sluit af en we gaan naar ons lunchadres.

We maken een korte wandeling naar de St. Janskerk die al snel in zicht komt, maar daar wandelen we omheen, gaan over een brugje, onder een poortje door en komen dan op een binnenplaats. Die moeten we oversteken, een trapje af en een soort van kelder in. Dat is het museumrestaurant, daar is een zaaltje voor ons gereserveerd en wordt de lunch gebruikt. En ze serveren daar echte verse gemberthee. Onweerstaanbaar lekker. En een perfecte lunch, een beetje het idee van een High Tea. Op tableaus van drie etages worden de broodjes binnen gebracht, broodjes gerookte kip onderop, de broodjes gerookte zalm op het tweede plateau, en broodjes brie met cranberry bovenop. Het was een geweldige belevenis. Een heel gezellige ruimte, om met



elkaar te eten. Maar dan worden we toch gemaand om de lunch af te sluiten, want “de glazen” wachten,



oftewel de ramen in de St. Jan. We gaan weer aan de wandel, plein over, onder het poortje door, brugje over en het rondje om de kerk. Daar ligt de rode loper uit voor de bezoekers.

Als groep worden we naar een stelling gedirigeerd, daar krijgen we een soort koptelefoon met een kastje. Dan kunnen we de gids goed horen. Wel fijn dat je het geluid zelf kon instellen. Maar wat een immens grote kerk is het. En wat een intense kleurenpracht, al die Goudse Glazen. Door verschillende glazeniers gemaakt in de verschillende eeuwen. En dan horen dat tijdens WO2, al die glazen ondergedoken zijn geweest. Maar wat waren de schenkers van zo’n raam ook ijdel. Het raam bestaat uit twee delen, het bijbelse tafereel aan de bovenkant en het schenkersdeel aan de onderkant. En de gevers staan heel duidelijk herkenbaar afgebeeld.

Wij werden ook naar een kleine kapel geloodst, waar ook prachtige glazen in zaten. Die kapel is een late aanbouw aan de kerk, helemaal in stijl, maar nog geen honderd jaar oud. De glazen dus wel oud. Heel knus ligt er een hondje te slapen op de zeer luxe kleding van de gevers. Het hondje als symbool van trouw, ligt aan de voeten van de geportretteerde, op de wijde mantel of habijt. Terug in de kerk krijgen we ook het raam te zien dat is gemaakt na de bevrijding van WO2.

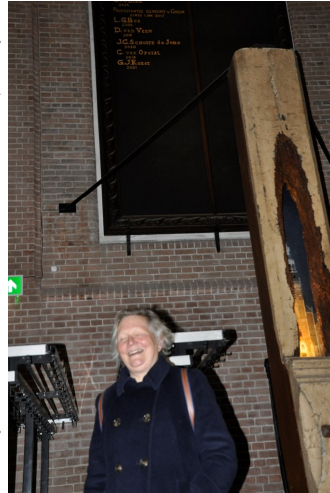




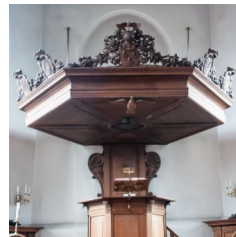
Sommigen vonden het 'te modern'. Er zit een nog veel modern raam in, en daar moet je de symboliek van leren om het een plekje te geven. Maar al met al een geweldige belevenis. Onze gids benadrukte ook verschillende keren dat

we terug moesten komen en een verrekijker meenemen, want de tijd nu, die was eigenlijk te kort om alles goed te bekijken. Volgens mij kun je er gemakkelijk een hele dag rondlopen om alles goed te bekijken. En dan nog denk ik, zie je nog dingen over het hoofd, waar een gids je op kan wijzen. Het was enorm. En dan sta je voor het predikantenbord en wat zie je dan? In het bord van nú, de naam van onze presidente, C. van Opstal. Prachtig.

Weer terug naar de St. Joost Kapel voor koffie/thee en het verhaal van Helena (vind u elders in dit nummer), over vrouwen op reis, vrouwen onderweg. En háár reis door háár leven, waar wij nu een stukje deelgenoot van zijn. Dank Helena, voor het vertrouwen, dat je dit met ons wilde delen. Heel weerzinwekkend, dat een regime zo te werk kan gaan, dat iets waar je in je leven hard voor gewerkt hebt, je zomaar afgenomen kan worden. Dat je in feite met lege handen staat. En wat dat voor impact heeft op je leven en je levensreis.



Hierna de afsluitende Vesper, in de kapel, waarin we zingen: Ga met God, vaja con Dios en Adieu. Afsluiting van een geweldige dag



Henny Rouwhorst-Arends en Agnes Fossen, 2-3-2024

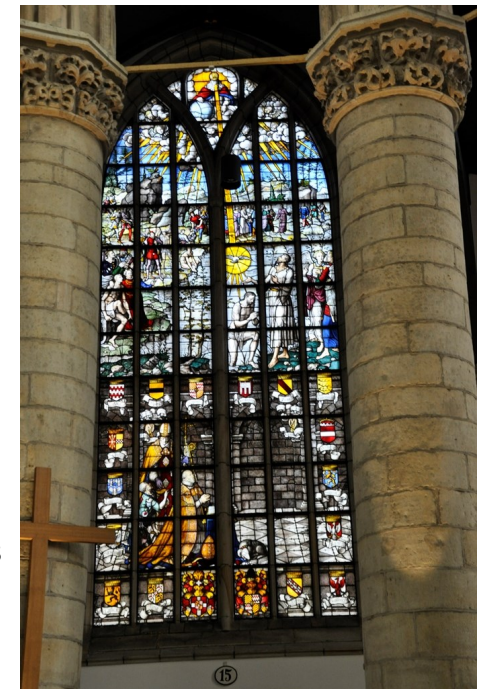


De kapel, waar de ramen met de hondjes te zien zijn, en tussen de ramen in heiligen beeldjes.



Raam, waarop nonnen te zien zijn. Het zijn verder bijna allemaal mannen als schenkers van de ramen.

Het raam waarin de doop van Jezus in de Jordaan wordt uitgebeeld.



Het raam in de St. Jan met een verhaal over goed en braaf leven.



In het lichtere deel van de St. Jan, waar we uitleg krijgen van onze gids. Heel herkenbaar met haar rode hoed.



## Avondwandeling

Zo tegen zonsondergang  
aan de kuier  
door het landschap  
van mijn leven  
kwamen wij ruines tegen:  
pogingen ooit gedaan  
iets veilig te bouwen;  
en kraters  
waar tegenvallers  
in waren geslagen;  
ook bomen, gevallen,  
jong en woudreuzen  
hun namen mij bekend.  
er stond een bankje  
wij gingen zitten  
spraken en zwegen,  
want alles was gezegd.....  
Toen gaven de laatste stralen  
aan dat het tijd was  
en U nam mij wandelend  
mee naar Uw huis.



Geschreven door Joop .....

Uit: Vierklank, kerkblad PG Amersfoort, maart 2024

## Mineke Schipper: Heuvels van het paradijs

Hierboven staat de naam van de schrijfster en de titel van haar boek; het boek kwam ik tegen in mijn bibliotheek. **Heuvels van het paradijs?** Over welk prachtige landstreek zou dat gaan??

Nou, dat gaat niet over een landstreek, dat gaat over de vrouw, met haar prachtige ronde vormen. Heuvels van het paradijs: hebt u wel eens zo over uzelf gedacht? Of denken mannen zo over ons? In haar boek staan hoofdstukken over 'moeders van alle leven', over 'mannelijk scheppen', over 'God de moeder wordt moeder van God', 'de oerpoort van het leven', 'de macht van bloed', het 'pakhuis onder de navel' en nog meer.

Waar ik bij aanhaak in dit stukje is haar eerste hoofdstuk waarin zij vertelt hoe we evolueerden in ons menselijk denken over goden van vrouwelijk naar mannelijk.

Eerst nog even over Mineke Schipper: zij studeerde Frans, filosofie en Literatuurwetenschappen. Ze werd hoogleraar Culturele Literatuurwetenschappen, eerst aan de VU, later in Leiden. Ze was gasthoogleraar in vele Afrikaanse landen en bijvoorbeeld China. Haar boeken zijn altijd interessant. Ze schrijft vaak vanuit een vrouwen-perspectief.

Maar nu Mineke Schipper aan het woord.

*"Lang voordat de oudste gebeden werden opgeschreven, bestonden er al afbeeldingen van vrouwen, beeldjes van steen, bot of ivoor, met prominente borsten, buik en vulva. Het oudste gevonden moederbeeldje is Venus van Hoge Fels, tussen de 35.000 -40.000 jaar oud."*

Daarna gaat zij verder op het thema 'scheppende godinnen'. *'Ook zonder contact met elkaar bedachten culturen verhalen waarin een machtige godin of aardmoeder zich manifesteerde in al wat leefde op het land, in het water en in de lucht. De aarde was haar lijf, het lag uitgestrekt tot aan de horizon en al het bestaande behoorde haar toe. Zij baarde en voedde alle leven zonder tussenkomst of bemoeienis van een mannelijke god. Niet*

*alleen planten, bomen en dieren kwamen uit haar geboortekanaalen omhoog, ook piepkleine mensjes.*' Aan het eind van het leven nam deze machtige moederfiguur alles en iedereen liefdevol terug in haar bereidwillige schoot. Maar gaandeweg namen de mannelijke goden het over. Geen baring meer, maar schepping/fabricatie. De mannelijke goden hebben genoeg aan een droom, een woord, een ademtocht of bijvoorbeeld een schaduw om uit het niets mens en dier en flora te creëren. En als het al fysiek is, dan zoals bijvoorbeeld de Congolese god Bumba, die de hele schepping heeft uitgebraakt... (Een interessant weetje: **in het Chinees betekent het sleutelbegrip god oorspronkelijk 'het vermogen kinderen te baren'!!**). De Moedergod, Moeder aarde maakt plaats voor een oppermachtige Hemelgod, een idee dat wijdverbreid is geraakt. En de vrouw/moeder raakt steeds meer op de achtergrond of ondergeschikt. Opvallend is dat mannelijke goden, die zich manifesteren als scheppers van alle leven, krijgen meer dan eens anatomische extra's mee in de vorm van baarmoeders en borsten. Beeldjes van moedergodinnen tooien zich nooit met een penis....dat extraatje hebben zij niet nodig. Mineke Schipper beschrijft met heel veel kennis nog veel meer interessants, en put uit talloze culturen en religies. Een vakantie-aanrader, een boek van haar lezen!

Ze ontsluit onbekende werelden en laat zien hoe divers en tegelijk ook weer vergelijkbaar er gedacht en geloofd is. Ik realiseerde me wel weer extra hoe mannelijk toch ons joods/christelijk- en islamitisch Godsbeeld is, dat ons vanuit de Bijbel merendeels wordt voorgespiegeld.



Dit beeldje is een oer-moeder, het is gevonden in Willendorf.

Mij is God de Vader heel vertrouwd, moet ik zeggen. En in gebeden noem ik God nu ook moeder. Maar toch blijft dat mannelijke beeld bij mij dominant, als ik eerlijk ben. En de grote vraag is natuurlijk: wat doet dat met ons vrouwen?! Wat heeft het eeuw in eeuw uit met ons gedaan (nog los van wat het met mannen heeft gedaan.....) ? Hoe zijn wij gewend om het mannelijke als superieur te zien, te ervaren, te erkennen, neergedaald in ons onderbewuste: niet beter te weten dan dat?!

Catrien van Opstal



Ook dit beeldje is een oermoeder, en deze is gevonden in Hoge Fels.

~~~~~  
*Toen God zag dat het goed was,  
waren er nog geen mensen om het  
met Hem oneens te zijn.*

Uit: 95 speldenprikken, door Rikkert Zuiderveld  
Uitgave: PKN



## *Gedicht: 'Voetstappen in het zand'*

*Ik droomde eens en zie  
ik liep aan 't strand bij lage tij.  
Ik was daar niet alleen,  
want ook de Heer liep aan mijn zij.  
We liepen samen het leven door,  
en lieten in het zand,  
een spoor van stappen; twee aan twee,  
de Heer liep aan mijn hand.  
Ik stopte en keek achter mij,  
en zag mijn levensloop,  
in tijden van geluk en vreugde,  
van diepe smart en hoop.  
Maar als ik het spoor goed bekeek,  
zag ik langs heel de baan,  
daar waar het juist het moeilijkst was,  
maar één paar stappen staan.  
Ik zei toen "Heer waarom dan toch?"*



*Juist toen ik U nodig had,  
juist toen ik zelf geen uitkomst zag,  
op het zwaarste deel van mijn pad..."  
De Heer keek toen vol liefde mij aan,  
en antwoordde op mijn vragen;  
"Mijn lieve kind, toen het moeilijk was,  
toen heb ik jou gedragen..."*

Mary Stevenson (vertaald).





## Terug in de St. Joostkapel zal Helena Axler vertellen over haar reis, haar levensreis.

Maar eerst, koffie, thee, koek en gevulde chocolade eieren, en bijkomen van de overweldigende kleurenpracht en de grootte van de St. Janskerk. (meer dan 120 meter lang en 25 meter breed.)

Na de koffie/thee vraagt Catrien onze aandacht voor “Hèllèna”, dit is zoals haar naam in haar geboorteland wordt uitgesproken.

### Helena vertelt:

Ons thema dit jaar is “Gelovige vrouwen op reis”. Het leven is voor ons allemaal een reis: we maken van alles mee, dat ons vormt, we leren, ontwikkelen ons door alle mogelijke ervaringen, worden voor dilemma’s gesteld. De meesten van ons maken ook letterlijk een reis of reizen mee: verhuizen uit je ouderlijk huis, misschien naar een andere stad, vakanties naar verre oorden, werk in het buitenland, emigratie naar een beter oord. Alle ervaringen die we opdoen, vormen ook ons geloof, ook dat is een reis door het leven.....

Migratie klinkt tegenwoordig meer dan ooit als een bedreiging: er zijn (te)veel migranten die ons land in komen, ze zijn niet te vertrouwen en zorgen voor problemen. Kennismigranten, arbeidsmigranten, vluchtelingen, asielzoekers. Migratie is een politiek thema, het lijkt een modern verschijnsel, we vinden er van alles van.

Toch is migratie niets nieuws: de bijbel staat vol migratie verhalen. Adam en Eva moesten weg uit het paradijs, Abram heeft met heel zijn familie een lange reis uit Ur gemaakt, de reis van het Joodse volk uit Egypte, zomaar wat voorbeelden. Sterker nog, toen de mensen op één plaats wilden blijven en een toren wilden bouwen tot aan de hemel heeft de Heer zelf daar een stokje voor gestoken! Elimelech en Naomi vluchtten voor honger naar Moab, tegenwoordig zouden we zeggen dat ze economische vluchtelingen waren. Zou de IND ze vandaag een verblijfsvergunning geven of zouden zij ze uitzetten, terug naar Juda?

In bijbelse reisverhalen valt mij de gastvrijheid op: als er reizigers komen, worden ze welkom geheten, er wordt een dier geslacht en een maaltijd klaargemaakt. Hoe lang duurt het voor het geslachte dier gebraden en al op tafel staat? Hoe lang blijven de gasten?

### Mijn reis

Ik heb ook een lange reis door het leven gemaakt. Ik ben een asielzoeker. Ik heb geluk, want je ziet het niet aan me: ik heb blond haar en blauwe ogen. Mijn vader heeft ons gezin in augustus 1968 naar Nederland gereden een week na de invasie van de legers van het Warschaupact, die de Tsjechen kwamen “bevrijden” van westerse invloeden.

Tsjechoslowakije was bij het einde van de tweede wereldoorlog bevrijdt door het Russische leger. Het gevoel van bevrijding was bij de Tsjechen van korte duur: het nazisme werd vervangen door het socialisme. Mijn ouders waren kinderen uit middenstandsgezinnen in Praag. Onder het socialistische regime werden zij weggezet als uitbuiters en aasgieren, alles werd ze afgenomen en ze kregen de minste rechten. De vader van mijn moeder was gerenommeerd advocaat. Hij had een huis gekocht in Praag, dat groot genoeg was om bij elkaar te blijven wonen als zijn dochters zouden trouwen: voor ieder gezin een verdieping/appartement. Het huis werd in beslag genomen, opa’s tegoeden werden bevroren (en later ook in beslag genomen). Het huis werd opgedeeld in kleine wooneenheden, het gezin van mijn

tante mocht er blijven wonen, maar moest huur betalen, ze kregen veel burens. Mijn opa mocht niet meer werken en hem werd een klein zolderkamertje toebedeeld in een ander huis in de wijk, aan de voet van de Karlsbrug.

De vader van mijn vader was directeur van het exportbedrijf van Tsjechische ertsen. Tsjechoslowakije is rijk aan kolen, ijzererts, uranium en veel andere grondstoffen. Het was een groot en belangrijk bedrijf. Het bestaat nog steeds. Opa had een dienstwoning en een dienstauto, maar toen hij wurgcontracten met de Sovjetunie niet wilde tekenen werd hij ontslagen en was hij alles kwijt.

Mijn ouders kenden elkaar van school. Jong als ze waren hebben ze alle veranderingen over zich heen gekregen: van een onbekommerde kindertijd tot de Kafka-achtige beklemming van het socialisme. Voor beiden waren de verwachtingen en ambities in duigen, ze gingen er op hun eigen manier mee om. Het zorgde voor spanningen. Toen mijn moeder zwanger was van mijn zus wilde ze alles, behalve een kind ter wereld brengen in die verschrikkelijke tijd. Mijn zus kwam toch en ik daarna. Een deel van mijn kinderjaren heb ik bij mijn opa en oma van vaders kant gewoond, dat leek mijn vader een goede oplossing om mij buiten alle spanning te houden. Toen ik terug thuis kwam wonen, waren mijn ouders gescheiden en mijn moeder was weg. Mijn vader was hertrouwd en ik had er een stiefbroer bij. Ik was toen 8 jaar. Mijn moeder heb ik pas opnieuw leren kennen toen ik 17 was. Zij was na de scheiding naar Frankrijk gevlucht.

Het meest verschrikkelijke van die tijd was dat communiceren letterlijk levensgevaarlijk kon zijn. De staatsveiligheidsdienst kon je maken en breken. Het kwam voor dat mensen verraden werden door familieleden of door burens, huismeesters of collega's. Een kind kon zijn/haar mond onschuldig voorbijpraten op school. Ik kreeg geen uitleg over de veranderingen in ons gezin, dan kon ik ook geen kwaad doen.

Alles bij elkaar maakte dat, dat ons gezin behoorlijk disfunctioneel werd, al zijn we later wonder boven wonder een heel

en liefdevol gezin geworden. Vandaag de dag nog, met mijn vader van 93 in Zuid-Duitsland met zijn 3<sup>e</sup> vrouw, mijn moeder van 93 in Parijs en mijn zusje en haar gezin in België. We zoeken elkaar graag op, maar ja, dat gaat niet even voor een kopje koffie. Het kost een hoop



reistijd en mijn vakantiegeld is vaak in januari al vergeven. Aan de andere kant ben ik heel blij dat we toch op redelijke afstand wonen, in ieder geval allemaal in Europa.

Het westen leefde met ons mee toen we vluchtten, wij waren in Nederland welkom en zijn hartelijk opgevangen.

We wilden zo snel mogelijk Nederlands leren en assimileren, mijn vader vond het belangrijk dat we alles van vroeger achter ons lieten en vergaten. Maar ja, ik was 10 en had mijn halve leven bij lieve opa en oma gewoond, die miste ik wel. We wilden ons aanpassen aan het leven en de gewoontes hier, alleen wisten we niet welke gewoontes hier waren. Dat gaf wel eens misverstanden. Bijvoorbeeld als ik werd uitgenodigd op een kinder-verjaardag: dat bestond bij ons niet, wij vierden verjaardagen in gezin en familie en niet met klasgenootjes. We trakteerden ook niet in de klas. Dus het duurde even voor ik in de gaten had hoe het hier gaat en het duurde ook nog even voor ik dat thuis durfde vertellen, want zoals gezegd, communiceren konden we niet echt. Ieder meisje had viltstiften en een barbiepop, dat kenden wij ook niet, die had ik niet. Cijfers geven is in Tsjechië anders, mijn vader kon maar niet begrijpen dat je een tien bijna nooit kreeg en vond een negen magertjes. Zomaar wat voorbeelden, ik bleef een vreemde eend in de bijt, al had ik blond haar en blauwe ogen.

Binnen een paar jaar is het gelukt om ons aan te passen. Mijn docent Nederlands geloofde me in de tweede klas van de middelbare school niet, dat ik geen Nederlandse was. Ik was hier

toen 3 jaar. We misten wel dingen van vroeger, reden wel eens naar Duitsland om zuurdesembrood te kopen en dekbedden, dat had je in Nederland toen nog niet. Als Nederland tegen Tsjechië voetbalde, was ik voor de Tsjechen. Ik huilde als ik ons volkslied hoorde en meezong.

We hadden het hier goed, maar als je niet uit eigen vrije wil zo ver verhuisd bent, blijf je een beetje in spagaat. En ontworteld. Mijn vader is na 20 jaar in Nederland verhuisd naar Duitsland om daar verder te werken. Mijn zusje ging in Brussel studeren, heeft daar haar lief ontmoet en is daar blijven wonen. In 1988 stierven mijn opa en oma in Praag. We konden geen afscheid nemen.

In 1989 zat ik aan de TV gekluisterd toen de beelden binnenkamen van de val van de muur. Ik kon het niet geloven, het was voor mij een echt, heus wonder. Ineens was de weg terug open! De eerste reis naar Praag was met angst en beven. Was het echt veilig? Wie was te vertrouwen? Maar ook omdat het land niet had stilgestaan en ik als kind was vertrokken. Wat een heleboel zaken betreft was ik meer toerist dan Tsjech: hoe werkt openbaar vervoer, hoe laat serveren ze lunch in restaurants, hoeveel fooi geef je, wat zijn openingstijden van winkels en hoe heten sommige goederen die je ziet? Maar wel met een intens thuisgevoel door de melodie van de taal, de geuren en de straten en huizen van Praag, die onveranderd waren – letterlijk, dus grijs, met kapot stucwerk, 40 jaar achterstallig onderhoud. Maar precies hetzelfde als toen we vertrokken. Heel verwarrend allemaal.

Ik moest helemaal heroriënteren, ik kon nu kiezen waar ik wilde wonen, maar in beide landen miste ik een deel: in Nederland had ik geen verleden, maar in Tsjechië miste ik ook een belangrijk stuk. Voortaan woonde ik in Nederland en al mijn vakanties was ik in Tsjechië. Ik heb familie terug, vrienden gemaakt en leerde langzaam mijn vaderland kennen. Het blijft moeilijk voor me te bevatten hoe het leven daar is geweest, net zo is het voor

hen niet te bevatten hoe het leven voor ons is geweest. Liever kijken we naar het heden en de toekomst.

### **Mijn geloofsreis**

Ondanks dat godsdienst en geloof in het socialistische Tsjechoslowakije ongewenst was, bleven er mensen die geloofden in de God van Israël en in Jezus Christus en is er altijd een kerkelijke structuur geweest, katholiek én protestant. Er was een opleiding tot priester of predikant, er waren kerkelijke gemeenten, het geloof werd beleden, maar als gelovige was je gedoemd tot de onderste sociale klasse (in een systeem dat klassen had afgeschaft was er dus toch een lage klasse: de vroegere rijken en middenstanders, de intellectuelen en de gelovigen hadden minder rechten, werden op basis van het sociale profiel geweigerd voor opleidingen, banen, woningen)

Desondanks en ondanks het feit dat mijn vader militair was in het socialistische leger heeft mijn moeder de stap gezet om mijn zusje en mij te laten dopen. In het geheim, mijn vader wist van niets, zodat het hem hopelijk niet in problemen zou brengen. Na de val van de muur zijn we met mijn moeder en mijn tante, die ook mijn peettante was, op zoek gegaan naar de kerk en de parochie waar ik gedoopt was. Ze konden het zich in eerste instantie niet herinneren, volledig weggestopt, geblokt. We hebben het gevonden en de pastoor van de parochie heeft de inschrijving van mijn doop gevonden, compleet met de namen van mijn vader en moeder én compleet onbekende namen als peter en meter....hoogstwaarschijnlijk om de echte peter en meter te beschermen.

Mijn moeder vertelde me wel verhaaltjes over Jezus, maar vanaf mijn verhuizing naar opa en oma ben ik volledig seculier opgevoed. Eenmaal in Nederland zat ik op openbare scholen en ging later op zondag hockeyen, maar mijn vader kreeg werk in Alblasersdam, midden in de Bible belt. Daar kwam ik gelovige mensen tegen en raakte ik nieuwsgierig. Toen ik zelf mijn studie had afgemaakt en als fysiotherapeut aan het werk ging in Ridderkerk

merkte ik vaak een verschil tussen gelovige en niet gelovige patiënten. Ik kon het geen naam geven, maar het was of er bij gelovige patiënten een diepere laag was in de beleving van ziekte en herstel, leven en dood.

Ik ging in de bijbel lezen en groeide langzaam in geloof en vertrouwen. Het was een zoektocht om een gemeente te vinden die bij me paste. Als je in je uppie nieuw begint heb je geen ander referentiekader dan de bijbel, geen verleden. Ik begon bij de Rooms-Katholieke kerk, daar was ik gedoopt, maar ik begreep de mis niet, de Mariaverering, de heiligen, dat vond ik allemaal niet terug in de bijbel. Bij de Oud-Katholieken vond ik het ook niet. Een bijbelcursus bij de Vrijgemaakten sprak me wel aan, maar uiteindelijk heb ik bedacht dat het me meer gaat om het belijden van mijn geloof in de gemeenschap met mijn naasten: waarom dan niet "gewoon" mijn wijkkerk, waren dat niet mijn naasten, nu ik als enige van onze familie in Nederland was gebleven? Ik ben naar mijn wijkkerk gegaan en heb daar een warm onderkomen gevonden. Het was een kleine Samen op Weg gemeente. Ik heb daar Hervormd belijdenis gedaan en ben actief lid en diaken geweest.

In tussen viel de muur en begonnen in Nederland partnercontacten met kerkgemeenten in voormalige Oostbloklanden te ontstaan. Ik ben door een vriend gevraagd om voor een Nederlandse gemeente te tolken die een contact was gestart met een Tsjechische gemeente. Dat was voor mij als een cadeau: ik kon nu mensen uit beide landen samen brengen, een brug zijn, zowel in geloof als in de uitwisseling van ervaringen van de verschillende culturen en het verschillende verleden na de oorlog. Ik voelde mij heel klein en dankbaar dat mijn Tsjechisch voldoende was om de mensen nader tot elkaar te brengen en gesprekken makkelijker te maken. Hierdoor groeide ook mijn geloof.

Ik ging ook in de Tsjechische bijbel lezen, Tsjechisch zingen en leerde sommige gebeden, in je moedertaal komt inhoud vaak anders binnen, het lijkt directer. Toch bid ik nog steeds het mak-



kelijkst in het Nederlands, misschien omdat ik dat het eerst geleerd heb.

Het geloof woog wel zwaar, ik hechtte erg aan de schuldbelijdenis en ging graag naar de kerk om kracht op te doen voor de komende week door dichterbij Hem te komen die niet verlaat wat zijn hand begon. Tot ik De Vrijheid van een Christenmens las en Luther leerde kennen. Dat bracht voor mij een ander licht op geloof, schuld en lijden.

Toen ik later mijn Ton leerde kennen en we samen een gemeente in Den Haag zochten waar we ons allebei prettig voelden, vonden we de Lutherse Kerk: het lijkt een inkopper, want Ton is van huis uit katholiek.

Dus hier sta ik. Luthers Nederland lijkt soms een grote familie, veel mensen kennen elkaar van de jeugdkampen of andere activiteiten en ik blijf me hier ook wel een vreemde eend in de bijt voelen, mede door mijn verleden en ervaringen met andere blik op de wereld, de politiek, bezit en de toekomst.

Vrouwen in de Bijbel waar ik inspiratie uit haal zijn Ruth: zij ging naar een vreemd land en kon zeggen Uw land is mijn land, én Orpa, die bleef: ik voel voor allebei, was liever gebleven, maar kon de stap niet zetten om terug te gaan. Toch gelukkig geworden hier, maar nergens echt thuis.

Een andere vrouw uit de bijbel die me intrigeert is Lilith: haar naam komt in onze bijbel niet voor maar in de Joodse cultuur is zij de eerste vrouw van Adam, een vrouw die zweeft en zwerft, nergens thuis, mystiek, een onrustige ziel. Zij zet mij aan om vrede te zoeken: De vrede van God die alle verstand te boven gaat. Laat dat nou net de tekst zijn die ik met mijn belijdenis meekreeg!



Ik draag de geschiedenis van Centraal Europa in mij vanaf Oostenrijk-Hongarije, waarin toen mijn opa en oma geboren zijn, maar met de zekerheid dat ik, net als jullie allemaal, een kind van God mag zijn, dat hij mijn weg al kent en op me wacht en dat Jezus gestorven is voor mij.



(Na het verhaal van Helena waren we eventjes stil, maar toen kwam er toch een stevig applaus voor haar.

Ik was verbijsterd door haar verhaal. Voordien had ik me niet echt gerealiseerd, wat dat socialisme/communisme in hield. Dat die gelijkheid, die gepropageerd werd, eigenlijk geestelijke moord is.

Catrien kwam met een prachtig boeket voor Helena, als dank voor haar verhaal. Agnes.)

## *Gebed voor de vakantie*

*God, geef mij een hart dat vakantie kan nemen,  
zich even kan losmaken uit het gareel van de zorg en  
verantwoordelijkheid,  
dat, los en vrij de aarde kan proeven en ruiken,  
en de lucht en het water en de mensen erbij.*

*Geef mij een hart, God, dat, klein als een kind,  
de verrassing beleeft van elke nieuwe morgen en elke  
nieuwe horizon,  
dat zich laat drijven op de wolken en gaat rusten in een  
ondergaande zon.*

*Geef mij een hart dat nog kan luisteren naar de vogels  
en kan glimlachen bij de verre geluiden van koeien als  
de morgen begint.*

*Geef mij een hart, dat nog op de uitkijk staat  
naar vreemde mensen en andere dingen  
en gelukkig is, om anders te zijn.*



*Geef mij een hart dat nog kan spelen,  
en alles kan vergeten bij een bal in het water of een  
kind in het zand.*

*Geef mij een hart, God, een open hart en open handen  
Om naar de mensen toe te gaan,*

*te luisteren naar hun verhalen en te snoepen van hun  
vriendschap als de avond valt.*

*Geef mij een hart, dat uitnodigt – als een rustbank in  
de lommer –  
iedere voorbijganger, ieder mens langs de baan.  
Geef mij een hart, dat zich wil bekeren tot de eenvoud  
en het geluk om kleine dingen,  
een hart dat kan bewonderen zonder te bezitten, en  
kan bidden zonder woorden.  
Een hart dat daarheen de dingen kan aanschouwen  
naar Uw oneindigheid.*

*God, geef mij een hart dat vakantie kan nemen zoals  
Gij, op die zevende dag,  
toen alles weer goed was wat Gij had gemaakt.  
En of ik dan in een vliegtuig zal stappen of mijn fiets zal  
gebruiken, of ik de andere kant van de wereld of de an-  
dere kant van mijn dorp zal zien,  
of ik de kracht van mijn lichaam zal meten met de gol-  
ven, of stil van de zetel naar bed zal gaan,  
geef mij een hart dat vakantie kan nemen,  
God, en dan is het feest al begonnen!*

Amen

Door: Manu Verhulst



### **Even voorstellen: Rianne Veenstra**

Geboren in Leiden, gewoond in Drachten, gestudeerd in Kampen. En sinds 1991 aan het werk in de Protestantse kerk als predikant. Eerst als Gereformeerd predikant in Grijpskerk en Niezijl, later als Samen-op-Weg-predikant in Maartensdijk en Hollandse Rading, vervolgens als geestelijk verzorger in het Flevoziekenhuis van Almere en nu als predikant van de Protestantse gemeente de Drieklank in Almere-Buiten en van Evangelisch Luthers Flevo-land.

Mijn Lutherse wortels gaan terug tot in de 16e eeuw, toen mijn verre voorvader Jacobus Lautenbach met zijn Lutherbijbel in de

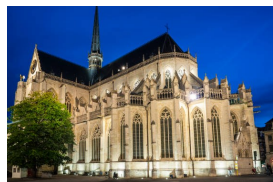
koffer, zijn werkgever Willem Lodewijk van Nassau volgde van Duitsland naar Leeuwarden. Die Lutherbijbel is nog lang familiebijbel geweest, maar er kwamen niet zoveel Lutheranen in de familie meer voor.

Het was ook een mooi geschenk, dat ik de zorg kreeg over de Lutherse gemeenteleden van Flevoland. Zij brachten mijn Lutherse wortels weer wat dichterbij, met als gevolg, dat ik opnieuw thuis raakte in de Lutherse familie. Zo mocht ik inmiddels de Sommersprachschule in Wittenberg volgen én viel ik in op de Wicasconferentie die dat najaar in Wittenberg was. En zo kwam ik dan ook in contact met de NLVB. Het is voor mij nog wat onbekend terrein, maar het was goed om alvast op een bestuursvergadering te zijn.

Het is de bedoeling dat ik betrokken blijf bij de Wicas én de NLVB. Dus hoop ik dat ik mij ergens toch persoonlijk aan u kan voorstellen.

Maar dit als korte introductie.

~~~~~



## Kerkzalen

*Kerkzalen zijn vaak duizelingwekkend hoog;  
zelfs als ze vol zitten,  
wordt alleen de bodem benut.  
Net of je soep voor vier mensen kookt  
in een wastobbe.*

Uit: 95 Speldeprikken, door Rikkert Zuiderveld.  
Uitgave: PKN



## Gebed

*U bidden wij  
Eeuwige, Vader, Moeder  
Levensbron  
Maker van mensen – Gij  
Zoon der mensen – Redder  
Geestkracht, Geestdrift  
wie kan ons beschermen  
tegen ons zelf dan uw kracht in ons  
uw Geest in ons  
wees rusteloos in ons  
wees helder licht in ons  
wees inzicht kennis  
taai geduld in ons  
wees dorst in ons  
die niet te lessen is  
naar vrede en gerechtigheid  
sta voor ons leven in  
mensen levend in licht  
en in de kracht van de Geest  
die komen gaat  
Gij, Levensbron  
Stem, Hart  
Weg, Waarheid en Leven*

Leo van der Tuin

## Voorankondiging: Studiedag 2024



Op zaterdag 28 september 2024 houden wij de jaarlijkse studiedag in de Evangelisch Lutherse kerk in Utrecht.  
Het bestuur is bezig met de invulling voor deze dag in het kader van ons jaarthema "Gelovige vrouwen onderweg"

Noteert u deze datum in uw agenda?

Namens het bestuur:  
Henny Rouwhorst-Arends



### *De bruiloft in Kana*

*Ik stel me zo voor dat Jezus daar gezellig  
met zijn familie en vrienden bij elkaar zit,  
met een goed glas water.*



31

Uit: 95 Speldeprikken, door Rikkert Zuiderveld  
Uitgave: PKN

## In zak en as



*Uit Eden verdreven  
zaten wij in zak en as.*

*De doodsengel sloop slinks voorbij:  
Egypte viel in zak en as.*

*Sara, vruchteloos oud geworden  
leefde met zak en as.*

*Aan Babels stromen hielden zij  
zittend in zak en as.*

*Simson trok met touwen  
de Filistijnen naar zak en as.*

*David is erg vreemd gegaan  
geraakte in zak en as.*

*Jona geloofde er niet meer in:  
Ninevé in zak en as*



32



*Daniël kondigt de ondergang aan  
de koning graasde, in zak en as.*



*Herodes roeide peuters uit:  
Bethlehem krijste, in zak en as.*

*De hogepriester sprak het doodswoord,  
Judas verhing zich, in zak en as.*

*En Jezus zet met Zijn 'Amen'  
de duivel voorgoed om in as.*

Geschreven door Joop .....

Uit: Vierklank, kerkblad PG Amersfoort, februari 2024.



~~~~~  
*De wet ontdekt de ziekte,  
het Evangelie levert het geneesmiddel.*

Uit: Genade, treffende citaten van Maarten Luther



De redactie kreeg via de mail een brief binnen n.a.v. het stuk van Henny Rouwhorst-Arends "zeven werken van barmhartigheid – de doden begraven". Daarin werd ook vermeld de gedachteniszondag.

Wij willen u deze brief niet onthouden, heel lezenswaardig.

Beste mevrouw Fossen,

Nu pas ben ik er toegekomen de Herfst Brief te lezen. Graag wil ik even reageren op het artikel van "Gedachtenis zondag" van mevrouw Rouwhorst-Arends.

Omdat ik haar e-mail niet vond in De Brief, reageer ik maar even via u. U zult elkaar wel kennen en af en toe spreken.

#### **ALLERHEILIGEN.**

Dit Roomse feest is ter nagedachtenis aan alle heiligen enz. Daar wil ik graag bij aantekenen dat dat niet alleen de officiële R.K. heiligen zijn, maar ook die mensen die óns hebben opgevoed tot geloof en die (in hun geloof) een voorbeeld zijn geweest.

Protestanten kunnen daarin goed meegaan.

Maar ook staat er in de geloofsbelijdenis: de gemeenschap der heiligen! En die heiligen dat is de geloofsgemeenschap! Niet dat we allemaal heilig zijn, nee zeker niet, maar we worden wel veronderstelt dat te zijn.

Al met al ook goed voor de protestanten, waartoe ook de Lutheranen behoren, om op die dag stil te staan bij wie voor óns heiligen zijn.

Lang geleden leerde ik dat en ik vind het zo waardevol dat ik het graag doorgeef.

Vriendelijke groet,  
Roelie Klaver  
Hoorn



## Data om te onthouden

Copydatum — 12 juli 2024

Ontmoetingsdag — 2025

Studiedag — 28 september 2024, Utrecht

## Bestuur NLVB

### Presidente

Mw. ds. C. van Opstal  
Kanaalweg 87  
3533 HG Utrecht  
030-29399351



### Secretariaatsadres:

Mw. D. Selele  
Spechtenkamp 67  
3607 KD Maarsenbroek  
06-29465617  
dorica@ziggo.nl

### Penningmeester:

mw. H. Axler  
Franklinstraat 122  
2562CK Den Haag  
06-23155584

### Algemene bestuursleden:

mw. H. Rouwhorst-Arends  
notuliste

### vacatures

**Website:** [www.NLVB.net](http://www.NLVB.net)

**Website:** [www.okvib.okkn.nl](http://www.okvib.okkn.nl), Oud Katholieke Vrouwen in Beweging/NOVA

Contributie: individueel lid: € 30,00 per jaar

Clubs: € 15,00 per lid, per jaar

Individuele leden ontvangen "De Brief" persoonlijk

Clubleden via de contactpersoon (één exemplaar voor meerdere personen)

**Bankrekening NL29INGB0001139733 t.n.v. penningmeester NLVB**

**Studiedag € 15,00, Ontmoetingsdag € 25,00**



### Redactie De Brief:

mw. A.E. Fossen-Amptmeijer  
Ebbinge Wubbenlaan 104  
7951 AZ Staphorst  
ae.wfossen@gmail.com  
06-23534064



### Redactielid:

mw. H. Rouwhorst-Arends

### Drukker:

Stipwerk  
Nieuwe Hollanderdijk 9  
8932 ES Leeuwarden  
058-2130823  
[www.stipwerk.nl](http://www.stipwerk.nl)